

Kriz Ekonomisi Üzerine İzlanda Katılımcı Anayasa Girişimi: Bir Kamu Politikası Analizi

Icelandic Participatory Constitution Initiative on Crisis Economy: A Public Policy Analysis

Gökhan ERDEN^a

Öz

2008-2011 yılları arasında meclis tarafından alınan kararlar İzlanda devletinin yeni anayasa çalışmalarını halka açık, katılımcı şekilde yapma kararı ve bu üç yıllık sürece atfedilen İzlanda Katılımcı Anayasa girişimi hamlesi tanımlaması; ekonomik sorunların çözümü, öncü bir demokrasi hamlesi oluşturma gibi anlamlar nedeniyle farklı gruplar için farklı anlamlar taşıyan bir olguydu. Ekonomik çöküşün yarattığı meşruiyet krizine tepki olarak doğan bu anayasal süreç; devletin elitleri tarafından kontrollü bir kriz yönetimi aracı olarak tasarlanırken, sivil toplum tarafından aşağıdan yukarıya inşa edilen bir şeffaflık, doğrudan egemenlik devrimi olarak öyküleştirilmiştir. E-demokrasi olarak da lanse edilen bu girişim, farklı sınıfların, yapıların anlam dünyalarının ve anlatılarının çatışması nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Çalışma ilgili süreci nitel bir değerlendirme üzerinden ele almakta, Katılımcı Anayasa oluşturma deneyiminde yaşanan karşıtlıklar ise anlatı politikası üzerinden analiz edilmeye çalışılmaktadır. Ancak söylem ve metaforik analize de kısmen değinildiği için karma bir politika analizi kullanılmaktadır. İzlanda örneğinde, anlatı politikası analizi çerçevesinde; müzakereci yönü dolayısıyla ön plana çıktığı ancak halk tabakasının değerleri, inançları ve hissiyatlarını yansıtan Danışma Meclisi sembolizmiyle kullanıldığı, teorik olarak doğrudan karar alma mekanizmasında görev almadığını belirtmek gerekir. Çatışan anlatılar doğrultusunda, uzlaşma sağlanabildiği örneği de bulunduran bu çalışma, temelde ender olarak değerlendirilebilecek bu demokrasi hamlesinin başarısızlık nedenleri üzerine yoğunlaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anlatı Politikası Analizi, Kriz Ekonomisi, Katılımcı Anayasa, İzlanda

Jel Sınıflandırması: I38, Y80, Z18

Abstract

Between 2008 and 2011, the Icelandic parliament's decision to conduct the process of drafting a new constitution in a public and participatory manner, a process described as the Icelandic Participatory Constitution Initiative, was a phenomenon that held different meanings for different groups due to its potential to solve economic problems and create a pioneering democratic movement. Born in response to the legitimacy crisis created by the economic collapse, this constitutional process was designed by the state elites as a tool for controlled crisis management, while civil society has narrated it as a bottom-up revolution of transparency and direct sovereignty. This initiative, also touted as e-democracy, ultimately failed due to the clash of meanings and narratives among different classes and structures. This study examines the process through a qualitative evaluation, attempting to analyze the conflicts experienced during the participatory constitution-making process through the lens of narrative politics. However, a mixed political analysis is employed, partially touching upon discourse and metaphorical analysis. In the Icelandic example, within the framework of narrative politics analysis, it should be noted that the Consultative Assembly, while prominent due to its deliberative aspect, was used symbolically to reflect the values, beliefs, and feelings of the people, and theoretically did not directly participate in the decision-making mechanism. While acknowledging instances where compromise was

^a Doktora Öğrencisi, Bandırma On Yedi Eylül Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi A.B.D., Türkiye, e-mail: gokhanerden10@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8566-3791

achieved amidst conflicting narratives, this study primarily focuses on the reasons for the failure of this rare democratic initiative.

Keywords: Narrative Politics Analysis, Crisis Economy, Participatory Constitutionalism, Iceland

Jel Classification: I38, Y80, Z18

1. Giriş

Küresel alanda yaşanan 2008 ekonomik krizi İzlanda devleti için kitle kaynaklı olarak nitelendirilen ve Siyaset Bilimi literatüründe ender olarak anılan bir anayasa yapım sürecinin oluşmasını sağlamıştır. İktisadi dengelerin sarsılması, 2008 yılına kadar İzlanda bankacılık sisteminin İzlanda'nın GSYİH'sının yaklaşık 9 katına, yani 155 milyar dolara denk gelirken çöküşe geçmesi durumu daha önce kullanılmayan bir yöntemle demokrasi zeminini katılımcı alana taşımakla aşmaya çalışılmıştır (Benediktsdóttir, Eggertsson ve Þórarinnsson, 2017; IMF, 2008). İlgili ekonomik kriz süreci sadece iktisadi düzeyde kalmamış; siyasi, ekonomik ve toplumsal reformların oluşacağı kritik dönemeçleri beraberinde getirmiştir. Çalışma sürecin en önemli nedeni olan ekonomik krizi temel alarak uygulanan kamu politikalarını anlatı analizi yöntemiyle değerlendirmektedir. İlgili süreç metaforik yaklaşımları da barındırdığı için metafor analizi yönteminden de faydalanılmaktadır.

2008-2011 yılları arasında meclis tarafından alınan kararlar İzlanda devleti, yeni anayasa çalışmalarını halka açık, katılımcı şekilde yürütme kararı almıştır. Bu durumun nedenleri arasında; ekonomik kriz, devletin mevcut anayasadan memnuniyetsizliği gibi sebepler yer almakla birlikte, halk örgütlerinin oluşturdukları anlatılar üzerine gelişen de bir katılımcı anayasa süreci olduğunu belirtmek gerekmektedir. Süreç halkın sosyal medya üzerinden takip edebildiği, söz sahibi olduğu ve salt temsil edilmek yerine doğrudan katılımında bulunabildiği bir yapı üzerine kurulmuştur. Dünya tarihinde istisnai bir durum olarak yerini alan bu girişim, 2011 yılında yapılan genel seçimlerde katılımcı anayasa karşıtı iki partinin oylarını artırması ve sonrasında düzenlenen referandumla halkın da benzer bir eğilimde olduğunun saptanması üzerine rafa kaldırılmıştır. İlgili çalışmayla İzlanda devleti tarafından uygulanan ve başarısızlık ile sonuçlanan katılımcı anayasa girişimi, uygulanan/uygulanmaya çalışılan bir kamu politikası olarak ele alınmıştır. Anayasa resmi olarak yürürlüğe konulamamış olmasına rağmen, üç yıl boyunca uzlaşma toplantıları yapılmış, argümanların ve taleplerin toplanıp değerlendirilmesi devlet tarafından sağlanmıştır. Bu nedenler doğrultusunda İzlanda devlet yönetiminin, halkın ve sınıfların; farklı söylemleri, talepleri ve değerleri oluşmuştur. Anayasada yer verilmesi planlanan yasalar, devlet tarafından halka açık şekilde paylaşılmış, konunun tartışılıp uzlaşma yöntemi ile anayasaya eklenmesi hedeflenmiştir. Ancak farklı sınıfların çıkarları ve yasaların toplumda yarattığı anlam dünyalarının çeşitliliği gibi etkenler nedeniyle, üç yıllık katılımcı anayasa oluşturma süreci başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Politik bir anayasa yapım deneyimine sahip olmayan sınıfların bu girişimi metaforik olarak birbirinden farklı bağlamlarda algılaması, başarısızlığın temel nedenlerinden biridir. Dolayısıyla bu başarısızlığın nedenlerini saptayabilmek için, kamu politikası oluşturmakta kullanılan temel kavramlar olan dil ve anlam dünyalarını taraflar üzerinden tanımlayabilmek gerekmektedir. Anlam; değerleri, inançları ve hissiyatları tanımlar (Yanow, 2000). Soyut bir kavram olarak görülse de nitelendirilebilecek sorunun saptanmasında betimleyici bir rol oynamaktadır. Örneğin; İzlanda hükümeti için kullanmış oldukları güncel anayasaları bir problem olarak nitelendirilmekteydi; bu söylemin sebebi muhtemelen en eski parlamenter yönetim sistemine sahip ülkenin ilk, en kapsamlı ve şeffaf bir şekilde yazılmış anayasal metni oluşturması gerekliliği inancıydı (Landemore, 2014). Halkın içerisindeki belirli sınıflar için bu anlam dünyası farklıydı, fazla bir elit yaklaşım olduğunu düşünen veya çıkarları doğrultusunda katılımcı anayasa oluşmasına karşı olan sınıflar mevcuttu. İzlanda Hükümeti kendisine yöneltilen katılımcı anayasa oluşturma fikrinin elitist olduğu yaklaşımına, ekonomik krizden dolayı güncel anayasalarının "öldüğü, zaten uzun zamandır da komada olduğu (Mirani, 2013)" metaforik anlatısını

oluşturarak, yeni anayasa girişimi için meşruiyet zemini aramıştır. Anlatılar ve farklı grupların oluşturduğu anlam dünyaları, yalnızca sorunun tanımlanması veya analistin grupları tanıması işlevini görmemekte; aynı zamanda farklı grupların kendi çıkarlarını meşrulaştırma aracı olarak da kullanılabilir. Bu doğrultuda çalışma; tarafların anayasa yapım sürecindeki söylemlerini, anlam dünyalarını, taleplerini ve değerlerini analiz ederek açıklamayı ve bu konu üzerinden politik bir analiz ortaya koymayı hedeflemektedir. Aynı zamanda kriz ekonomisinin ortaya çıkardığı sorunların çözüm yönteminin kamusal alanda aranması ve yeni bir politika yapım sürecine gidilmesi disiplinler arası bir süreci beraberinde getirmektedir.

2. Yöntem

Anlatı politikası analizi, politika geliştirme ve planlama süreci boyunca görüşlerin bir arada konumlandırılması için kamunun katılımı uygulamasında özellikle yararlı olan bir yöntem olarak ortaya konmaktadır ve bir konuyu çevreleyen belirsizlik, karmaşıklık ve karışıklığın olduğu politika tartışmalarını anlamak için kullanılan bir metodoloji olarak nitelendirilmektedir (Hampton, 2009). İzlanda devletinin uyguladığı ve halkın entegrasyonunun sağlanabildiği bu anayasal çalışma da farklı grupların ve toplumsal sınıfların sürecin başlangıç, oluşturulma ve sonuç aşamalarında ürettikleri özgün anlatılardan dolayı bu metodolojik yaklaşımla analiz edilmeye uygundur. Planlama ve politika oluşturma süreçlerinde meydana gelen anlatıların önemi, John Forester tarafından da vurgulanan bir olgudur. Forester, konuyu planlamacıların halkın katılım deneyimlerine dair anlattıkları hikâyeler üzerinden ele almakta; bu tür öykülerin mesleki uygulamalara yönelik içgörülerin tanımlanabilmesi ve olası sonuçların kavranabilmesi için dikkatle dinlenmesi ve anlaşılması gerektiğini savunmaktadır (Hampton, 2009). Bu çalışmada taraflar arasındaki örnek çatışmalar analiz edilirken, aktörlerin anlam dünyaları ve inşa ettikleri anlatılar çerçevesinde bir değerlendirme yapılmıştır. Metafor analizi ise, bireylerin, grupların veya toplumsal sınıfların bir ifadeyi kendi temel anlamı dışında, benzetme yoluyla ve örtülü bir biçimde kullanma pratiklerinin incelenmesi olarak tanımlanabilir. Bu doğrultuda çalışmada, grupların ürettikleri metaforik anlamlar ve bu anlamların temelinde yatan anlatılar da analiz edilmiştir.

Politika analizi oluşturmada ilk unsur, sorunu tanımlayabilmektir. Sorun bir veya birden fazla taraf için farklı anlamlar taşıyor olabilir. Bir problemi tanımlayabilmek, salt tek taraf çevresinde sağlanabilecek bir durum değildir. Bir kesim için sorun olarak tanımlanan bir olgu, farklı kesimler için sorun teşkil etmeyebilir. Sağlıklı bir politika analizi için, analistin çalıştığı saha hakkında yeterli yerel bilgiye sahip olması ve sorundan etkilenen tüm aktörlerin anlam dünyalarını saptayabilmesi gereklidir. Bu çalışmada ele alınan temel sorun; anayasa yapım sürecinde katılımcı ve müzakereci bir yaklaşım benimsenmesine rağmen, farklı çıkarlar doğrultusunda inşa edilen anlatıların bir uzlaşma zemininde buluşamaması ve yeni anayasanın yürürlüğe girememesidir.

Politika analizi oluşturmadaki bir diğer unsur, problemi analiz edebilmek için gerekli veri ve bilgileri belirleyebilmektir. Bu veriler yazılı ve sözlü kaynaklardan elde edilmektedir. Gözlem, mülakat ve derinlemesine görüşme gibi veri toplama tekniklerinin sahada kullanılması ancak aktörlerin anlam dünyalarının iyi analiz edilebilmesiyle sağlıklı sonuçlar verecektir. Analist; sorunun ortaya çıktığı topluma ve kültüre yabancı olsa dahi, raporunda sunacağı bulgular etnosentrik bir bakış açısından uzak olmalıdır. Bu durum, anlam ve dilin politika analizindeki kritik önemini vurgulamaktadır. Çalışmanın temel sınırlılığı, yalnızca yazılı kaynaklara dayanmasıdır. Araştırmada kullanılan verilerin; konuyla ilgili kitap, makale ve haber metinleri gibi yazılı kaynaklar üzerinden yürütülen kapsamlı bir literatür taramasıyla elde edildiğini belirtmek gerekir.

Katılımcı anayasa girişiminin başarısızlık nedenleri, tarafların inşa ettiği anlatıların ve metaforların yorumlayıcı bir yaklaşımla analiz edilmesi üzerinden açıklanmaya çalışılmaktadır. Sonuç olarak, nitel veriler ışığında anlatı ve metafor analizi uygulanmış; tarafların anlam dünyalarının tanımlanması ve temel sorunun saptanması amacıyla bu metodolojik çerçeveden faydalanılmıştır.

3. Literatür ve Arka Plan

İzlanda devleti hakkındaki literatür; iktisadi, siyasi ve toplumsal açılardan belirli dönemler ekseninde şekillenmekte ve genellikle yerel araştırmacılar tarafından geliştirilmektedir. Son yirmi yılda yaşanan iktisadi ve siyasi dönüşümler nedeniyle bu konu, akademik literatürde geniş bir yer bulmaktadır. Bu çalışmada literatür taraması, İzlanda devletinin iktisadi, siyasi ve toplumsal dönüşümler yaşadığı süreçler çerçevesinde sınırlandırılmıştır. Ayrıca bu bölümde İzlanda'nın iktisadi durumu ve 2008 Ekonomik Krizi sürecine yer verilerek, çalışmanın "Katılımcı Anayasa Oluşturma Deneyimi" bölümü için kavramsal bir arka plan inşa edilmiştir.

Tarihsel kökenleri 9.yy'a kadar uzanan İzlanda, modern ulus devletlerin kurulmasıyla sonuçlanan Fransız Devrimi'nin etkisiyle 1845 yılında ulusal meclisini kurmuştur. 1874 yılında ise Althingi adı verilen ulusal parlamentosu ilan etmiş ve yasama yetkisiyle bünyesinde bulunduğu Danimarka'dan ayrılarak özerk olarak yönetilmeye başlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nda Nazi Almanyası tarafından işgal edilen Danimarka'dan 1944 yılında tamamen ayrılarak tam bağımsızlığını elde etmiştir. Bağımsızlık sonrasında İzlanda, bir ada ülkesi olarak ekonomisini deniz kaynakları üzerine inşa etmiştir. Tarihsel açıdan balıkçılık ülkenin en önemli ekonomik aracı olmuştur. 1952-1976 yılları arasında karasularında yaşanan aşırı avlanma ve trol balıkçılığı gibi hususlarda Birleşik Krallık ile diplomatik krizler (Morina Savaşları) yaşamış; resmi bir askeri gücü olmamasına rağmen asimetrik müzakere yöntemleri ve NATO'dan ayrılma tehditleriyle münhasır ekonomik bölgesini korumayı başarmıştır.

İzlanda ekonomisi, 1990'lı yıllarda hız kazanan neoliberal özelleştirme politikalarının ardından 2008 Küresel Finans Krizi'nin yıkıcı etkilerine maruz kalmıştır. Wade ve Sigurgeirsdóttir (2010), bankacılık sektörünün 2008 öncesinde ülke gayrisafi yurt içi hasılasının dokuz katına (155 milyar dolar) ulaşarak çökmesini "büyüklük zehirlenmesi" kavramıyla açıklamaktadır. Yazarlar ayrıca, bu süreçte denetleyici mekanizmaların siyasi elitler tarafından ele geçirildiğini ve kurumların karar alma yetilerinin tamamen işlevsiz kıldığını savunmaktadır. İzlanda'nın üç temel bankası olan Kaupthing, Landsbanki ve Glitnir; neoliberal politikalarla kontrolsüz bir şekilde büyümüş ve denetlenmesi imkânsızlaşan bir finansal aşırılık örneği hâline gelmiştir. İlgili bankacılar 2008 krizi öncesinde ulusal medyada "Viking Akıncıları" anlatısıyla ulusal kahramanlar olarak sunulmuş; ancak bu anlatı, ekonomik çöküşün ardından toplumun gözünde "devleti yağmalayan elitler" metaforuna dönüşmüştür (Loftsdóttir, 2010). Medyada ve toplumda krizin faturası doğrudan bankalara kesilmiştir. Örneğin Landsbanki 2000'li yılların başında uluslararası genişleme politikası izlemiş ve Birleşik Krallık ve Hollanda'da "Icesave" ismiyle yüksek faiz getirisi sunan online mevduat hesapları sistemi kurmuştur. Kısa sürede 400.000 İngiliz ve Hollandalı katılımcıya ulaşan sistem, İzlanda'nın ekonomik düzeyinin oldukça üstünde bir dış borç yükü oluşturmuştur. 2008 ekonomik krizi ile birlikte İzlanda bankacılık sistemi likidite krizine girmiş ve toplum iflas sürecine giren Landsbanki'ye ait Icesave sistemindeki finansal borcun halka ödetilemeyeceğini savunarak çalışmanın sonraki bölümünde değinilecek "Tencere Tava Devrimi"ne giden yol açılmıştır. Ancak İzlanda hükümeti kriz ekonomisini yerleşik iktisadi teorilerin aksine radikal kararlarla ve ortodoks olmayan kurtarma politikalarıyla gerçekleştirmeye çalışmıştır. Öncelikle kriz ekonomisi ile birlikte İzlanda devleti Uluslararası Para Fonu (IMF) ile iş birliği yoluna gitmiştir. Bankaların ilgili borçlarının bir devlet mekanizmasıyla kurtarılamayacak kadar büyük olduğuna karar vererek bankaların iflasına müdahale etmemiştir. Acil durum yasası ilan ederek iflas eden bankaların tasfiyesinde tahvil sahipleri yerine mevduat sahiplerine öncelik tanımış ve ülkenin resmi para birimi olan kronun düşüşünü engellemek içinde katı sermaye kontrolleri uygulamıştır (*IMF Lending Case Study*, t.y.). İlgili kriz ekonomisi başlangıçta uluslararası piyasalardan dışlanma ve Icesave sistemindeki borç yükünün üstlenilmemesi sebebiyle Birleşik Krallık ve Hollanda ile diplomatik kriz oluştursa da orta ve uzun vadede başarılı olmuştur (Hjálmarsdóttir ve Óskarsson, 2025). Piyasaya yönelik sermaye kontrolleri ise kademeli olarak 2017 yılı itibarıyla kaldırılmıştır.

4. Katılımcı Anayasa Oluşturma Deneyimi

İzlanda'nın anayasasını yeniden hazırlama girişimi, birçok bakımdan eşi görülmemiş ve devrim niteliği taşımaktadır. Bu süreci benzersiz ve çarpıcı kılan temel unsur; tarihsel süreçteki geleneksel anayasa yapım pratiklerinin aksine, halkı sürece geniş ölçüde dâhil etmek amacıyla farklı aşamalarda sistematik bir çaba ortaya konulmuş olmasıdır. Giriş bölümünde de vurgulandığı üzere, anayasa yapım sürecinin ve nihayetinde yaşanan başarısızlığın temel nedeni, tarafların sahip olduğu farklı anlatılar ve anlam dünyaları arasındaki uyumsuzluktur.

İzlanda hükümeti temelde, ekonomik kriz yönetimindeki başarısızlığın geleneksel kamu politikası araçlarıyla aşılamayacağını ve anayasanın olağan usullerle revize edilemeyeceğini öngörmüştür. Bu doğrultuda, artan halk protestolarını yatıştırmak ve toplumsal öfkeyi kanalizasyonla etmek amacıyla "üstün bir demokratik hamle" anlatısı inşa etmiş ve katılımcı anayasa sürecini başlatmıştır. Ancak, 2013 yılında seçimle göreve gelen yeni hükümet, ekonomik sorunların çözümünde yeniden geleneksel kamu politikası yöntemlerine yönelmiş; dolayısıyla o döneme kadar yürütülen katılımcı anayasa çalışmaları sonuçsuz kalmıştır. Öte yandan İzlanda halkı içindeki farklı gruplar, toplumsal ve siyasal dinamiklerin etkisiyle süreç boyunca kendi özgün anlam dünyalarını inşa etmişlerdir. Bu çalışmada, spesifik anlatılara sahip söz konusu gruplar örneklem olarak ele alınmış ve taraflar arasındaki çatışmalar bu çerçevede analiz edilmiştir.

İzlanda anayasasının tarihsel arka planına bakıldığında, kökenlerinin 1944 yılında Danimarka'dan bağımsızlığın kazanıldığı döneme uzandığı görülmektedir. Monarşik yapı teorik olarak yıkılsa da kralın yetkilerinin doğrudan cumhurbaşkanı sıfatına aktarılması ve anayasanın bu çerçevede şekillendirilmesi, özellikle 21. yüzyılda İzlanda halkı tarafından temel bir sorun olarak nitelendirilmekteydi (Blokker ve Bergsson, 2014). İzlanda'yı Danimarka monarşisine bağımlı bir ülkeden bağımsız bir cumhuriyete dönüştürmek için anayasada yalnızca asgari düzeyde değişikliğin yapılmış olması ve bu metnin İzlanda siyasi topluluğunun özerkliğini tam olarak yansıtmaması; 2008 yılında patlak veren ekonomik kriz döneminde hükümete karşı gelişen halk protestolarındaki en önemli argümanları oluşturmuştur. Bu doğrultuda, katılımcı anayasa fikri henüz tam anlamıyla olgunlaşmadan önce bile, taraflar arasında mevcut anayasa üzerinden süregelen bir meşruiyet çatışması yaşandığını belirtmek doğru olacaktır.

Devlet söyleminde katılımcı anayasa yapımı demokratik bir gereklilik olarak açıklansa da 2008 yılında yaşanan ekonomik krizin bu sürece etkisi oldukça büyüktür. İzlanda'nın katılımcı anayasa süreci üzerine önemli çalışmaları bulunan Thorvaldur Gylfason (2012), "*Ülkeler çöktüğünde vatandaşların yapması gereken en doğal şey, gizli kusurları bulmak ve bunları düzeltmek için yasal ve anayasal temellerini incelemektir.*" tespitiyle, dönemin İzlanda hükümetinin kriz sonrası yaklaşımını çarpıcı bir biçimde ortaya koymuştur. Bu krizin bir diğer sonucu da İzlanda anayasal rejiminin temel değerlerinin yeniden formüle edilmesi yoluyla girilen politik ve ahlaki yenilenme çabası olmuştur. İzlanda, anayasal devrim öyküsünü benzersiz ancak aynı zamanda çatışmacı bir süreç olarak deneyimlemiş; bu durum, anayasal değişim ve yenilik ekseninde karmaşık sorunları da beraberinde getirmiştir (Blokker ve Bergsson, 2014).

Siyasi ve anayasal yenilenme eğiliminin önemli bir kısmı İzlanda halkından; muhalif vatandaşlar, entelektüeller ve sivil toplum örgütlerinden kaynaklanmıştır. Bu devrimsel sürecin ilk öncülerinden ve aktivistlerinden biri müzisyen, söz yazarı ve insan hakları savunucusu Hörður Torfason¹'dir. 2008

¹ Hörður Torfason, İzlanda'nın katılımcı anayasa süreci ve toplumsal muhalefeti bağlamında sembolik bir figürdür. Geliştirdiği sivil itaat ve eylem pratikleri yalnızca İzlanda ile sınırlı kalmamış; İspanya ve Meksika gibi ülkelerdeki toplumsal hareketlere de ilham vermiştir. Literatürde, İzlanda'nın tanınmış figürlerinden biri ve sivil haklar savunucusu olarak anılmaktadır (Fontaine, 2014). Geçmişte kimliği nedeniyle uğradığı toplumsal baskı ve şantajlar karşısında, sistemin dışlayıcı tutumuna dikkat çekmek amacıyla kamusal bir alanda hayatına son vererek infial yaratmayı düşündüğü; ancak daha sonra bu radikal tepkisini sistemli bir insan hakları aktivizmine dönüştürdüğü belirtilmektedir. İzlanda halkı, Torfason'un maruz kaldığı bu baskı süreçlerini doğrudan mevcut devletin yönetim anlayışına ve sistemin adaletsizliğine bağlayarak onu sürecin simgesi hâline getirmiştir. Bu bağlamda Torfason'un hikâyesi; dinamikleri ve sonuçları itibarıyla birbirinden farklılık gösterse de tıpkı Orta Doğu'da Tunus'ta Arap Baharı'nın fitilini ateşleyen Muhammed Buazizi'nin trajik eylemi veya Libya'da insan hakları avukatı Fethi Terbil'in

yılında ülkenin önde gelen ulusal bankalarının çöküşünün ardından derin bir finansal ve ekonomik krize girilmiş; yetersiz ve yozlaşmış olarak algılanan hükümete karşı siyasi protestolar patlak vermiştir (Landemore, 2014). Literatürde "Tencere Tava Devrimi" (Pots and Pans Revolution) olarak adlandırılan bu eylemler, ülke tarihinde hükümete karşı gerçekleştirilen en kitlesel protesto dalgası olmuştur (Fillmore-Patrick, 2013). Eylemcilerin protestolara mutfak eşyalarıyla katılması, yaşadıkları ekonomik yoksunluğu metaforik bir dille ifade etme biçimleridir. Böylece protestocular, siyasi söylemlerini sadece sözlü değil, aynı zamanda görsel ve metaforik bir zemin üzerinden de inşa etmişlerdir. Bu protestoların dış basındaki yansımaları, "Kuzeydeki dostlarımız bize özgürlük hakkında ne öğretebilir?" (England, 2015) gibi ifadelerle manşetlere taşınmıştır. Bu söylem, İzlanda hükümeti tarafından Avrupalı ülkelerin Nordik demokrasisini alaycı bir şekilde eleştirmesi olarak değerlendirilse de eylemciler ve halk nezdinde protestoların uluslararası meşruiyet ve destek kazandığı şeklinde yorumlanmıştır. İzlanda'daki eylemciler için devrim niteliği taşıyan bu hareketin dış basında alaycı ve eleştirel bir tonda ele alınması veya hükümetin bu durumu farklı algılaması; sürecin içindeki aktörlerin (toplum, devlet, uluslararası yapılar) birbirinden tamamen farklı anlam dünyalarına sahip olduğunun en açık göstergesidir.

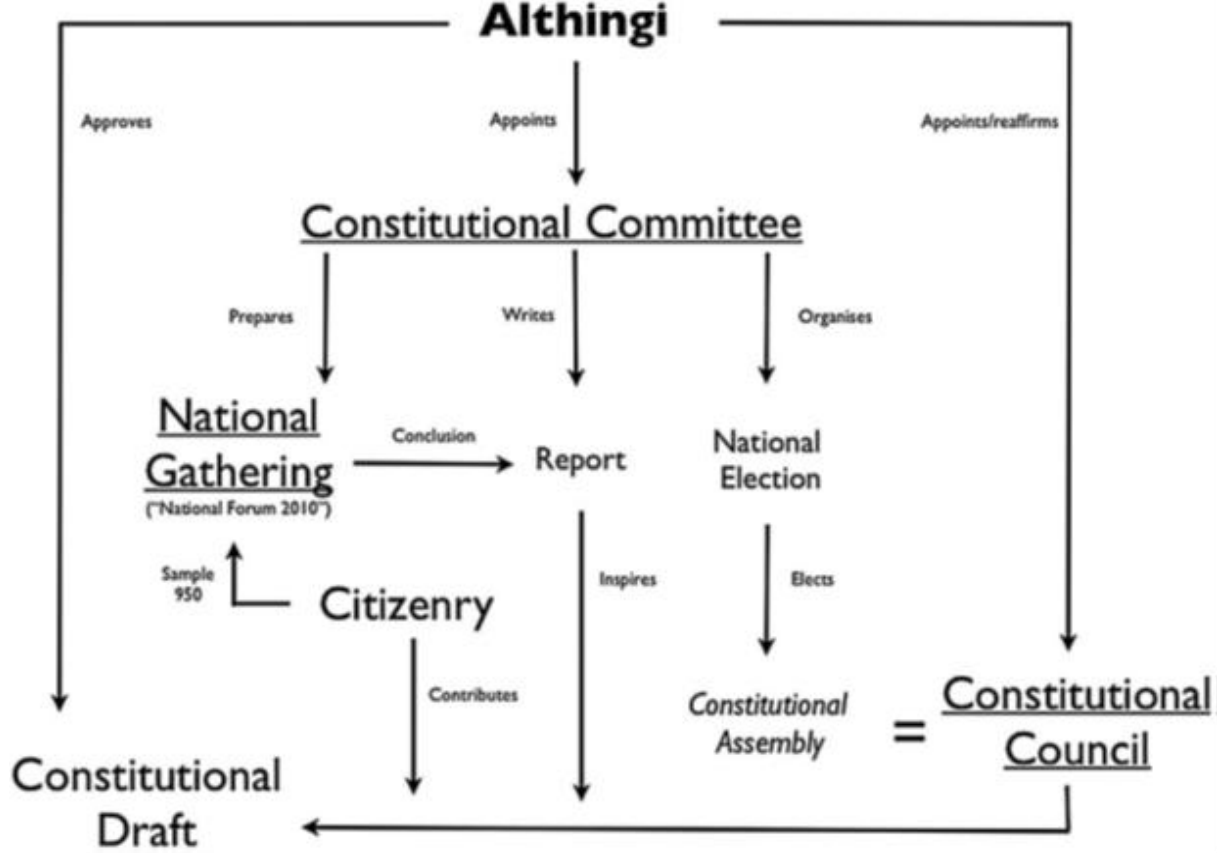
Sivil eylemin fikirsiz düzeydeki ilk yansıması, sivil toplum kuruluşlarının İzlanda'nın geleceğini ve temel tanımlayıcı değerlerini tartışmak amacıyla düzenledikleri "beyin fırtınası" oturumları olmuştur. Bu süreci yürütenler arasında katılımcı demokrasiyi teşvik eden örgütler de bulunmaktaydı. Geleceğin İzlanda'sını inşa etmek için bir dizi tema ve değerlerin tanımlanmasını sağlayan bu oturumlarda, ülke için hayati öneme sahip dokuz temel anlatı belirlenmiştir: Eğitim, Ekonomi, Eşit Haklar, Aile, Çevre, Kamu Yönetimi, Refah, Sürdürülebilirlik ve Fırsat Eşitliği. Bu hedeflere ulaşabilmek için vazgeçilmez dört temel değer olarak ise dürüstlük, eşit haklar, adalet ve saygı kavramları öne çıkarılmıştır (Blokker ve Bergsson, 2014). Belirlenen bu temalar ilk bakışta soyut ve genel görünse de olayın asıl önemi, benimsenen müzakereci ve sivil katılımcı yaklaşımda yatmaktadır. Halk örgütlerinin ürettiği bu genel anlatı; örtük bir biçimde de olsa, 2008 ekonomik krizinin temelini inerek siyasi başarısızlıklara ve ihmal biçimlerine verilmiş bir cevap niteliği taşımakta ve elit, kurumsallaşmış siyasetin aksine, aşağıdan yukarıya inşa edilecek bir siyaset ihtiyacını tanımlamaktaydı. Dolayısıyla katılımcı anayasa fikri ekseninde oluşturulan anlatı, halk örgütlerinin temel taleplerinin somut bir ifadesiydi. Ayrıca bu gruplar, katılımcı anayasa fikrini "egemenlik ve bağımsızlık" üzerinden şekillenen bir mücadele anlatısı olarak kurgulamaktaydılar (Stjórnlagaráð, 2011). Dönemin hükümeti için ise sürecin temel anlamı; ekonomik krizden çıkış yolunu bulmak ve büyüyen halk protestolarını sonlandırmaktı. Bu süreç boyunca hükümet ve halk birçok kez karşı karşıya gelmiş; anayasa taslağının oluşturulduğu evrede nispeten uzlaşmacı bir tablo çizilse de tarafların inşa ettiği bu farklı anlam dünyalarının çatışması, nihayetinde sürecin başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olmuştur.

Ekonomik krizin ve protestoların ardından anayasal değişiklik kararı alınmış; yeni anayasanın katılımcı ve müzakereci bir yöntemle hazırlanması kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda katılımcı anayasa fikri, İzlanda hükümeti tarafından e-demokrasiye geçiş ve demokratikleşme adına "öncü bir adım" olarak değerlendirilirken, halk nezdinde "şeffaflık ve egemenlik" kavramlarıyla özdeşleşmiştir (Gylfason, 2011). İzlanda hükümetinde, anayasanın geleneksel kamu politikası yöntemleriyle revize edilerek ekonomik krizin aşılamayacağı anlayışı hâkim olmuştur. Bu nedenle, krize tepki gösteren halk kitlelerini yatıştırmak amacıyla Nordik demokrasi geleneğine uygun bir anlatı inşa edilmiş ve halkın doğrudan sürece dâhil edildiği bir katılımcı anayasa modeli tasarlanmıştır. Halk cephesinde ise katılımcı anayasanın temel anlatısı "şeffaflık" olmuştur. Protestolar döneminde sıklıkla dile getirilen bu kavram, anayasa yapım girişiminde de halkın en temel söylemi olmaya devam etmiştir. Şekil 1'de sürecin karar alma aşamaları incelendiğinde, vatandaşların fikir beyan etme ve taslak hazırlama süreçlerinde aktif rol aldığı görülse de bu katılımın aslında bir "danışma meclisi" niteliği taşıdığı da

tutuklanmasının yarattığı toplumsal infial gibi, kitleleri mobilize eden ve sosyopolitik değişim taleplerini tetikleyen öncü kırılma noktalarından biri olarak dikkat çekmektedir.

gözlemlenmektedir. Zira vatandaşlar sürece fikirleriyle katkı sunabilmekte, ancak nihai karar alma yetkisine doğrudan sahip olamamaktadır.

Şekil 1. Karar alma süreci aşamaları

Kaynak: Landemore, 2015

Şekil 1’de sunulan kurumsal işleyiş şeması, İzlanda’daki anayasa yapım sürecinin teoride katılımcı, kurumsal tasarımda ise nasıl parlamentonun (Althingi) sınırları dâhilinde ilerlediğini somut bir biçimde ortaya koymaktadır. Sürecin başlangıcında doğrudan Althingi tarafından atanan Anayasa Komitesi, hem 950 rastgele vatandaştan oluşan Ulusal Forum’un (National Gathering) hazırlıklarını yürütmüş hem de yeni anayasanın temelini oluşturacak raporu kaleme almıştır. Şekilde anlaşıldığı üzere; ulusal seçim sonucu neticesinde belirlenen Anayasa Meclisi (Constitutional Assembly) amaçlanan katılımcı demokrasi esaslarına rağmen parlamento tarafından atanarak Anayasa Konseyine (Constitutional Council) dönüştürülmüştür. Bu nedenle, vatandaşlar (Citizenry) katılım sürecinin Hazırlık (Prepares), Yazım (Writes) ve Organizasyon (Organises) boyutlarında doğrudan fikirleriyle katkıda bulunmuş olsalar da sürecin Althingi’nin onayıyla başlaması ve süreç sonucunda ortaya çıkan yeni Anayasa Taslağının (Constitutional Draft) onay makamının yine Althingi olması, katılımcı mekanizmaların amaçlanan doğrultuda bir katkıda bulunamamasına neden olmuştur. İlgili kurumsal şema, vatandaşların "şeffaflık, egemenlik ve doğrudan temsiliyet" anlatısı ile devletin "kriz yönetimini kontrol etme" anlatısı arasındaki yapısal farkları ve çelişkileri de açıkça ortaya koymaktadır.

İzlanda anayasa yapım süreci, birbirini izleyen özgün aşamalardan oluşmaktadır. Öncelikle mevcut parlamento her yaştan ve meslek grubundan rastgele seçilen yaklaşık bin vatandaşı bir günlüğüne bir araya getirerek (Ulusal Forum) anayasanın içeriğine dair beklentileri toplamış ve bu görüşleri içeren bir temel doküman hazırlamıştır, ardından çeşitli disiplinlerden (hukuk, edebiyat, fen bilimleri vb.) gelen yedi üyeli bir Anayasa Komitesi kurulmuştur (Çağ, 2013). Bu komite, bir önceki çalışmadan elde edilen

veriler doğrultusunda 700 sayfalık kapsamlı bir rapor hazırlayarak yeni anayasanın kavramsal çerçevesini belirlemiştir. Sonraki aşamada ise ulusal bir seçim düzenlenmiş; daha önce parlamento üyeliği yapmamış ve toplumun hemen her kesimini temsil eden 523 gönüllü aday arasında seçilen 25 kişiyle bir Anayasa Konseyi (Meclisi) oluşturulmuştur (Çağ, 2013). Farklı meslek gruplarının ve sıradan vatandaşların sürece dâhil olarak kendi anlatılarını inşa etmesi, anlatı politikası analizi çerçevesinde büyük önem taşımaktadır. Zira sürece yalnızca "uzman" olarak nitelendirilebilecek elit grupların değil, her eğitim düzeyinden vatandaşın katılımı sağlanmıştır (Connor, 2010). Bu durum belirli kesimlerin tepkisini çekse de uzlaşma temelinde inşa edilmek istenen anayasanın toplumun her katmanına nüfuz edebilmesi açısından kritik bir adımdır. Anlatı politikası analizi, politika ikilemlerini şekillendiren çatışan hikâyelerin (anlatıların) incelenmesi olarak tanımlandığında; farklı grupların karar alma süreçlerine katılımının, kriz sonrası oluşan belirsiz, karmaşık ve kutuplaşmış siyasi iklimi aşmada oldukça yararlı bir işlev gördüğü savunulabilir. Bu bağlamda Emery Roe'nun, "*Bir politika tartışmasında meta-anlatı formülasyonu, salt fikir birliği aramaya bir alternatif oluşturur ve politika müdahalesine uygun, tamamen yeni bir hikâye sağlar*" (akt. Hampton, 2009) şeklindeki tespiti; derin fikir ayrılıklarının kapsayıcı bir "meta-anlatı" inşası yoluyla nasıl aşılabileceğini teorik olarak temellendirmektedir.

Taslak anayasanın oluşturulma sürecinde yer alan katılımcıların motivasyonlarını saptamak amacıyla incelenen röportajlarda; üyelerin yaşanan yapısal aksaklıklara rağmen bu tarihte sürecin bizzat içinde yer almaktan büyük bir onur ve memnuniyet duydukları gözlemlenmektedir. Örneğin, seçilen üyelerden Margrét Sveinbjörnsdóttir bin kişi arasından seçilerek sürece dâhil edilmesini bir "piyango" metaforuyla ifade etmiş ve bu durumdan duyduğu memnuniyeti açıkça dile getirmiştir (Stjórnlagaráð, 2011). Katılımcılardaki bu yüksek motivasyonun temelinde milliyetçi veya benzeri soyut duygulardan ziyade; demokratik bir atılım gerçekleştirme hevesi ve içinde bulunulan sistemik krizden somut bir çıkış yolu bulma amacı yatmaktadır. Elbette tüm katılımcılar üzerine kapsamlı bir alan araştırması yapmaksızın kesin bir genellemede bulunmak bilimsel açıdan sınırlılıklar içerir. Ancak İzlanda'daki bu özgün modelin başka bir devlette uygulanması durumunda, sürecin ve olası sonuçların o ülkenin kendi kültürel, siyasi ve toplumsal dinamiklerine göre tamamen farklı şekilleneceğini belirtmek yerinde olacaktır.

Anayasa Konseyinin çalışma süreci temelde şeffaflık ve etkileşim üzerine kurulmuştur. Yirmi beş üyeden oluşan Konsey, her hafta hazırladığı taslak anayasa maddelerini resmi internet sitesinde yayımlamıştır. Vatandaşlar bu platform üzerinden maddelere doğrudan erişerek öneri ve eleştirilerini sunma, taslaklara yön verme imkânı bulmuştur. İki, üç haftalık periyotların ardından Konsey, halktan gelen geri bildirimler doğrultusunda maddeleri yeniden düzenleyerek tekrar yayımlamış; son aşamada ise nihai metin Konseyde oylanarak kamuoyuna ilan edilmiştir (Çağ, 2013). Böylece anayasa, teorik olarak her aşamasında halkın doğrudan katılımı ve denetimi sağlanarak kaleme alınmıştır. Sürecin şeffaflığını artıran bir diğer unsur, fiziksel imkânlar elverdiği ölçüde vatandaşların Konsey toplantılarına dinleyici olarak bizzat katılabilmesidir. Bunun yanı sıra sosyal medya platformları, anayasa maddelerinin tartışıldığı ve halkın katılımcı yönünün en güçlü şekilde sergilendiği mecralara dönüşmüştür. Genel kanı itibarıyla bir "eğlence" (entertainment) aracı olarak kodlanan sosyal medyanın İzlanda örneğinde doğrudan politik sürece katılım ve müzakere alanına evrilmesi, dönemin siyasi iletişim dinamikleri açısından oldukça çarpıcıdır. Bununla birlikte, katılımcı süreç ne kadar şeffaf yürütülse de yürürlükteki anayasaya göre anayasa değişikliği teklif etme yetkisinin münhasıran Parlamenta (Althingi) ait olması, halk nezdinde bu girişimin "göstermelik bir araç" olabileceği şüphesini doğurmuştur. Çalışmanın başından beri vurgulanan "sürecin bir danışma meclisi niteliğinde kaldığı" tespiti, halkın inşa ettiği bu güvensizlik söyleminden beslenmektedir. Taraflar (devlet ve halk) arasında yetki ve meşruiyet ekseninde yaşanan bu anlatı çatışması, katılımcı anayasa taslağının nihayetinde yürürlüğe girememesinin en temel yapısal sebeplerinden biri olmuştur.

Devlet tarafından taslak metnin internet sayfaları ve sosyal medya aracılığıyla halka açıklanmasıyla, süreç içinde bir tartışma ve uzlaşma ortamının oluşması beklenmiştir. Ancak hukuki olarak nihai karar mercii Althingi (Parlamento) olduğu için, karar alma süreci fiilen meclis çatısı altında gerçekleşmiştir. Anayasa Konseyi tarafından hazırlanan taslağın, anayasal prosedürler gereği onay için Althingi'ye

gönderilmesi, toplumun farklı kesimlerinde ciddi tepkilere yol açmıştır. Halk, "şeffaflık ve eşitlik" anlatısı üzerinden demokratik bir kazanım olarak öyküleştirdiği bu metnin Parlamento tarafından değiştirilmesini istememekteydi. Buna karşılık hükümet, yürürlükteki anayasanın değişiklik yetkisini münhasıran Parlamento'ya verdiğini vurgulayarak Althingi'nin gerekli gördüğü maddi değişiklikleri yapacağını açıklamıştır. Parlamento aşamasında taslak metinde yapılan en kritik müdahalelerden biri, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimine dair olmuştur. Konseyin hazırladığı özgün taslak, her temel hak ve özgürlük için ayrı ayrı sınırlama sebepleri öngörürken; bu yapı, Parlamento aşamasında tüm hak ve özgürlükler için "genel bir sınırlama sebebi" öngörecektir şekilde değiştirilmiştir (Çağ, 2013). Taslaktaki bir diğer radikal değişiklik önerisi ise Evanjelik Lutheran Kilisesi'nin resmî devlet kilisesi statüsünden çıkarılması olmuştur. Mevcut anayasal düzende bu kilise, resmî kilise kabul edilerek devlet tarafından korunmakta ve desteklenmektedir (Çağ, 2013). Konseyin hazırladığı taslak metin ise kilise kurumuna dair düzenlemelerin kanunla yapılmasını ve bu statünün yalnızca halk oylamasıyla (referandum) değiştirilebilmesini öngörmüştür. Parlamento bu maddeyi değiştirmek istese de kamuoyu baskısı sonucunda konu referandumda halka sorulmuştur. Kiliseye dair yaşanan bu kurumsal çatışma, referandum sonrası yapılacak genel seçimlerde iktidara gelecek olan muhafazakâr sağ koalisyonun, anayasa taslağını rafa kaldırmadaki temel meşruiyet söylemlerinden birini oluşturmuştur. Sonuç olarak; taslak anayasada öngörülen referandum mekanizmaları, doğal kaynakların millileştirilmesi ve mülkiyet hakkı gibi köklü düzenleme talepleri etrafında taraflar arasında uzlaşma sağlanamamıştır. Devletin ve sivil toplumun sahip olduğu çatışan anlatılar ve hedefler, kitle kaynaklı bu devrimsel sürecin Parliamentonun revizyonlarına maruz kalmasına ve nihayetinde başarısızlıkla sonuçlanmasına yol açmıştır.

Katılım oranının %49 düzeyinde kaldığı 20 Ekim 2012 tarihli danışma referandumunda, İzlanda halkına anayasa taslağının içeriğiyle ilgili altı temel soru yöneltilmiştir (Blokker ve Bergsson, 2014). Referandumda oylanan maddeler ve ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir:

1. Anayasa Konseyinin önerilerinin yeni bir anayasa taslağının temelini oluşturmasını ister misiniz? (%67 Evet / %33 Hayır)
2. Yeni anayasada, özel mülkiyete ait olmayan doğal kaynakların "ulusal mülk" olarak ilan edilmesini istiyor musunuz? (%83 Evet / %17 Hayır)
3. İzlanda'da yerleşik (ulusal) bir kiliseye ilişkin yeni anayasada hükümler görmek ister misiniz? (%57 Evet / %43 Hayır)
4. Yeni anayasada seçmenlere, Althingi (Parlamento) seçimlerinde adayları kişisel olarak belirleyebilme konusunda mevcut durumdan daha fazla yetki veren bir hüküm görmek ister misiniz? (%78 Evet / %22 Hayır)
5. Yeni anayasada, ülke genelinde kullanılan tüm oyların eşit ağırlığa sahip olmasını (seçim çevreleri arası eşitsizliğin giderilmesini) sağlayan bir hüküm görmek ister misiniz? (%66 Evet / %34 Hayır)
6. Yeni anayasada seçmenlerin belirli bir oranının, yasa tasarılarının referanduma sunulmasını talep edebileceğine dair bir hüküm görmek ister misiniz? (%73 Evet / %27 Hayır)

Söz konusu referandum sonuçları, halkın yeni anayasa taslağının temel unsurlarını güçlü bir şekilde desteklediğini göstermiştir. Ancak bu oylama, hukuki açıdan bağlayıcı olmayan bir "danışma referandumu" niteliğindedir. Referandumun ardından Althingi'de taslağın yasalaşması süreci sekteye uğramış ve sürece yayılan bu siyasi tikanıklık 2013 yılının ilkbaharında gerçekleştirilen olağan genel seçimlere kadar devam etmiştir. Seçimler sonucunda hükümet el değiştirmiş; iktidara gelen yeni muhafazakâr koalisyon, referandum sonuçlarını siyasi olarak meşru kabul etmeyerek anayasa taslağının yürürlüğe girmesini kesin olarak engellemiştir.

Sonuç

Bu çalışmada, İzlanda'nın 2008 Küresel Finans Krizi'nin ardından ekonomik çöküşe uğraması ve bu çöküşü atlatabilmek için oluşturduğu katılımcı anayasa yapım süreci; kamu politikası analizi, çatışan ve metaforik anlatılar ile aktörlerin inşa ettiği anlam dünyaları bağlamında detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Bununla birlikte süreç içerisinde yer alan aktörlerin katılımcı düzeyde kurumsal tasarımda hangi aşamalarda yer aldıklarını ve katılımın başarı düzeyi de değerlendirilmiştir. İzlanda'nın deneyimlediği bu süreç, sadece yeni bir anayasa metni oluşturma çabasını veya politik seviyesini artırma isteğini ifade etmemektedir. Aynı zamanda neoliberal ekonomi politikaları, kontrolsüz bir büyüme eğilimi gösteren ve büyüklük zehirlenmesi yaşayan finansal kurumlar ve metaforik anlamda devleti sömüren elitler tarafından oluşturulan derin meşruiyet krizine karşı, toplumun aşağıdan yukarıya doğru inşa etmeye çalıştığı demokratik bir "meta-anlatı" girişimidir.

Çalışma boyunca vurgulandığı üzere, katılımcı anayasa girişiminin ortaya çıkışı, sürecin hedeflenen düzeyde temsili demokrasiye uygun hale getirilememesi ve nihayetinde sonuçsuz kalması, özünde devlet ile toplum arasındaki aşılamayan bir "anlatı çatışmasına" (narrative conflict) dayanmaktadır. İzlanda hükümeti, anayasa yapım sürecini; artan halk tepkisini azaltmak ve ekonomik krizi geleneksel kamu politikası sınırları dâhilinde kontrollü bir şekilde yönetmek için "öncü bir demokratik adım" olarak göstermiştir. Buna karşılık İzlanda halkı ve sivil toplum örgütleri; bu süreci şeffaflık, egemenlik ve doğrudan demokrasi taleplerinin kurumsallaşacağı gerçek bir devrim alanı olarak öykülemiştir. Dvora Yanow ve Emery Roe'nun anlatı politikası analizi çerçevesinden bakıldığında; tarafların aynı masaya oturmasına rağmen, masaya getirdikleri beklentilerin, kavramların ve inşa ettikleri "anlam dünyalarının" birbirinden tamamen farklı olduğu görülmektedir.

Sürecin kurumsal işleyişi bağlamında, 25 üyeden oluşan Anayasa Konseyi'nin sosyal medya ve dijital platformlar aracılığıyla Hazırlık, Yazım ve Organizasyon aşamalarında kitle kaynaklı (crowdsourced) bir anayasa taslağı hazırlaması şeffaflık ilkesi açısından özgün bir pratik ortaya koymuştur. Ancak katılımcı mekanizmalar ne kadar genişletilirse genişletilsin, sürecin yasal denetimi ve nihai karar alma yetkisi geleneksel parlamentonun (Althingi) elinde kalmış; bu durum, konseyin fiiliyatta yalnızca bir "danışma meclisi" statüsüne indirgenmesine yol açmıştır. 2012 yılındaki danışma referandumunda halkın anayasa taslağına yüksek oranda destek vermesine rağmen, taslağın onay için parlamentoya sunulma sürecinde siyasi dengeler değişmiştir. 2013 yılındaki olağan seçimlerle iktidara gelen yeni muhafazakâr sağ koalisyon; katılımcı anayasa olgusunu halkın gerçek gündeminden kopuk, "elitist ve gereksiz bir oluşum" olarak nitelendiren karşıt bir anlatı inşa etmiş ve taslağın tamamen reddedilmesini sağlamıştır.

Yeni hükümetin inşa ettiği bu "elitist proje" anlatısının halkın belirli kesimlerinde de temsilciler ve karşılık bulduğu görülmüştür. Diğer yandan literatürde "Icesave Anlaşmazlığı" (Icesave Dispute) olarak adlandırılan süreç ve bu süreçte uluslararası borçların üstlenilmesine karşı gelişen yoğun protestolar, Bowen'ın nitelendirdiği gibi İzlanda toplumundaki derin yorgunluğu ve kutuplaşmayı görünür kılmıştır (Bowen, 2010). Icesave referandumlarında ortaya çıkan bu tepkisel "hayır" dalgası, katılımcı anayasa taslağının muhtemel nihai ve bağlayıcı bir referandumda benzer bir toplumsal dirençle karşılaşabileceğine ve aktörler arasındaki bir uzlaşmanın mümkün olamayacağına işaret etmektedir.

Bu bağlamda, İzlanda'da 2008-2013 yılları arasında tecrübe edilen anayasa yapım süreci; farklı toplumsal kesimlerin ve siyasi aktörlerin, kendi çıkar ve talepleri ekseninde inşa ettikleri anlatıların, bizzat kendi "anlam dünyalarını" yansıttığını teyit etmektedir. Ekonomik krizin aşılması yönündeki ortak hedef doğrultusunda başlatılan anayasa yapım süreci; İzlanda hükümetinin Uluslararası Para Fonu (IMF) ile iş birliğine gitmesi ve piyasalar üzerindeki sermaye kontrollerini kademeli olarak kaldırmasıyla birlikte, ilgili aktörlerin anlam dünyalarındaki merkezi konumunu kaybetmiştir. Tarafların birbiriyle çatışan okumaları ve parlamenter sistemin sergilediği kurumsal direnç neticesinde ise anayasa yapım sürecinde hedeflenen uzlaşma ve müzakere zemini giderek karmaşık, kutuplaşmış ve kırılmalı bir yapıya bürünmüştür. İzlanda örneği; aşağıdan yukarıya inşa edilen en güçlü demokratik

meta-anlatıların bile, siyasi elitlerin kurumsal direnci kırılmadığı ve ortak bir anlam dünyasında buluşamadığı sürece yasalaşma aşamasında nasıl zayıflatılabileceğini gösteren çarpıcı bir kamu politikası dersidir.

Kaynakça

- Benediktssdóttir, S., Eggertsson, G. B., & Þórarinnsson, E. (2017). The rise, the fall, and the resurrection of Iceland. *Brookings Papers on Economic Activity*, 2017(2), 191-308. Erişim adresi: <https://www.brookings.edu/bpea-articles/the-rise-the-fall-and-the-resurrection-of-iceland/>
- Blokker, P., & Bergsson, B. T. (2014). The constitutional experiment in Iceland. Social Science Research Network. Erişim adresi: <http://ssrn.com/abstract=2320748>
- Bowen, A. (2010). Icelanders protest Icesave repayment plan as bill heads for rejection. Deutsche Welle. Erişim adresi: <https://dw.com/en/icelanders-protest-icesave-repayment-plan-as-bill-heads-for-rejection/a-5325019>
- Connor, R. (2010). Iceland votes for citizen assembly to draft new constitution. Deutsche Welle. Erişim adresi: <https://dw.com/en/iceland-votes-for-citizen-assembly-to-draft-new-constitution/a-6274235>
- Control or policy? Today's lecture. (t.y.). Stjórnlagaráð 2011. Erişim adresi: <http://stjornlagarad.is/frettir/lesa/item32703/>
- Çağ, B. (2013). Katılımcı anayasa yapımı ve İzlanda örneği. *YASADER Dergisi*.
- Editors of Encyclopædia Britannica. (t.y.). Althing. *Encyclopædia Britannica*. Erişim adresi: <https://www.britannica.com/topic/Althing>
- England, P. (2015). Iceland's 'pots and pans revolution': Lessons from a nation that people power helped to emerge from its 2008 crisis all the stronger. *The Independent*. Erişim adresi: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/icelands-pots-and-pans-revolution-lessons-from-a-nation-that-people-power-helped-to-emerge-from-its-10351095.html>
- Fillmore-Patrick, H. (2013). The Iceland experiment (2009-2013): A participatory approach to constitutional reform (DPC Policy Note New Series No. 2). *Democratization Policy Council*.
- Fontaine, S. A. (2014). You cannot put rules on love. *The Reykjavík Grapevine*. Erişim adresi: <https://grapevine.is/mag/articles/2011/08/04/you-cannot-put-rules-on-love/>
- Gylfason, T. (2011). From crisis to constitution. *VOX CEPR Policy Portal*. Erişim adresi: <https://voxeu.org/article/crisis-constitution-insights-iceland>
- Gylfason, T. (2012). From collapse to constitution: The case of Iceland (CESifo Working Paper Series No. 3770). SSRN. Erişim adresi: <https://ssrn.com/abstract=2034241>
- Hampton, G. (2009). Narrative policy analysis and the integration of public involvement in decision making. *Policy Sciences*, 42(3).
- Hjálmarsdóttir, H. B., & Óskarsson, G. K. (2025). Navigating growth and sustainability: Analysing the economic impact of tourism in Iceland. *Tourism and Hospitality*, 6(2), 119. <https://doi.org/10.3390/tourhosp6020119>
- Honor to attend a national meeting. (t.y.). Stjórnlagaráð 2011. Erişim adresi: <http://stjornlagarad.is/frettir/lesa/item32683/>
- International Monetary Fund. (t.y.). IMF lending case study: Iceland. 16 Aralık 2025 tarihinde <https://www.imf.org/en/countries/isl/iceland-lending-case-study> adresinden erişildi.
- International Monetary Fund. (2008). *Iceland: 2008 Article IV consultation staff report* (IMF Country Report No. 08/367). Erişim adresi: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2008/cr08367.pdf>

- Landemore, H. (2015). Inclusive constitution-making: The Icelandic experiment. *Journal of Political Philosophy*, 23(2), 166-191. <https://doi.org/10.1111/jopp.12032>
- Loftsdóttir, K. (2010). The loss of innocence: The Icelandic financial crisis and colonial past. *Anthropology Today*, 26(6), 9-13.
- Mirani, L. (2013). Iceland's experiment with crowd-sourcing its constitution just died. *Quartz*. Erişim adresi: <https://qz.com/68910/icelands-experiment-with-crowd-sourcing-its-constitution-just-died/>
- Wade, R. H., ve Sigurgeirsdóttir, S. (2010). Iceland's meltdown: The rise and fall of international banking in the North Atlantic. *Revista de Economía Política*, 30(4), 684-697.
- Yanow, D. (2000). *Conducting interpretive policy analysis* (Sage University Papers Series on Qualitative Research Methods, Vol. 47). Thousand Oaks, CA: Sage.

Extended Abstract

Background

Background on the Icelandic state is shaped around specific periods in terms of economic, political, and social aspects, and is generally developed by local researchers. Due to the economic and political transformations experienced in the last twenty years, this topic occupies a significant place in academic literature. In this study, the literature review is limited to the processes in which the Icelandic state underwent economic, political, and social transformations. Furthermore, this section includes a discussion of Iceland's economic situation and the 2008 Economic Crisis, thus constructing a conceptual background for the "Participatory Constitution-Making Experience" section of the study. Between 2008 and 2011, the Icelandic parliament's decision to conduct the process of drafting a new constitution in a public and participatory manner, a process described as the Icelandic Participatory Constitution Initiative, was a phenomenon that held different meanings for different groups due to its potential to solve economic problems and create a pioneering democratic movement. Born in response to the legitimacy crisis created by the economic collapse, this constitutional process was designed by the state elites as a tool for controlled crisis management, while civil society has narrated it as a bottom-up revolution of transparency and direct sovereignty. This initiative, also touted as e-democracy, ultimately failed due to the clash of meanings and narratives among different classes and structures. This study examines the process through a qualitative evaluation, attempting to analyze the conflicts experienced during the participatory constitution-making process through the lens of narrative politics. However, a mixed political analysis is employed, partially touching upon discourse and metaphorical analysis. In the Icelandic example, within the framework of narrative politics analysis, it should be noted that the Consultative Assembly, while prominent due to its deliberative aspect, was used symbolically to reflect the values, beliefs, and feelings of the people, and theoretically did not directly participate in the decision-making mechanism.

Research Purpose

Between 2008 and 2011, the Icelandic government, through a parliamentary decision, decided to conduct the process of drafting a new constitution in a public and participatory manner. Reasons for this included the economic crisis and the government's dissatisfaction with the existing constitution. However, it is important to note that this participatory constitutional process also developed based on narratives created by public organizations. The economic crisis was not limited to the economic level; it brought with it critical turning points that would lead to political, economic, and social reforms. This study evaluates the public policies implemented, focusing on the economic crisis as the primary cause of the process, using narrative analysis. Since the process also involves metaphorical approaches, metaphor analysis is also employed.

Methodology

The reasons for the failure of the participatory constitution initiative are explained through an interpretive analysis of the narratives and metaphors constructed by the parties involved. Consequently, narrative and metaphor analysis is applied in light of qualitative data; this methodological framework is utilized to define the parties' worlds of meaning and identify the fundamental problem.

Conclusion

As highlighted throughout this study, the emergence of the participatory constitution initiative, its failure to achieve the desired level of representative democracy, and its eventual inconclusive outcome, are fundamentally rooted in an insurmountable "narrative conflict" between the state and society. The Icelandic government presented the constitution-making process as a "pioneering democratic step" to mitigate growing public discontent and manage the economic crisis within the confines of traditional public policy. In contrast, the Icelandic people and civil society organizations portrayed this process as a genuine revolutionary arena where demands for transparency, sovereignty, and direct democracy would be institutionalized. From the perspective of Dvora Yanow and Emery Roe's analysis of narrative politics, it is evident that despite the parties sitting at the same table, their expectations, concepts, and constructed "worlds of meaning" were entirely different. In this context, the constitution-making process experienced in Iceland between 2008 and 2013 confirms that the narratives constructed by different social groups and political actors, based on their own interests and demands, reflected their own "worlds of meaning." The constitutional drafting process, initiated with the shared goal of overcoming the economic crisis, lost its central position in the understanding of the actors involved as the Icelandic government cooperated with the International Monetary Fund (IMF) and gradually lifted capital controls on the markets. As a result of conflicting interpretations by the parties and the institutional resistance exhibited by the parliamentary system, the ground for consensus and negotiation in the constitutional drafting process became increasingly complex, polarized, and fragile. The Icelandic example is a striking public policy lesson demonstrating how even the strongest bottom-up democratic meta-narratives can be weakened at the legislative stage if the institutional resistance of the political elites cannot be overcome and a common understanding cannot be reached.